

ΞΕΝΟΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

“ ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΣΤΑ 1829 , ,

Πώς είδε την «πόλι της 'Αθηνάς» ένας Γάλλος συγγραφέας, πρό εκατό ακριβώς ετών. Λίγο πρό τής απελευθέρωσης. Τά μπουλουκία τών άτάκτων στόν Πειραιά. 'Ο 'Αγας και τά κατ'ερθώματα του. Τά μαρτύρια ενός Γάλλου γιατρού. 'Ο φριχτός θάνατος ενός 'Ελληνος αικμαλώτου. Πώς ήταν τότε τό 'Θησείο. 'Ο θρήνος μιάς κελώνας. 'Ο Νάος του 'Ολυμπίου Διός. Μιά τρικυμιώδης νυχτιά. Γύρω από τήν Ψυττάλεια κλπ. κλπ.

Ε τόν τίτλο «Αί 'Αθήναι στα 1829», ένας περιηγητής Γάλλος συγγραφέας, ό 'Εδγάβ Κωνσ, έδημοσίευσε τήν έποχί εκείνη σ' ένα περιοδικό τις έντυπώσεις του από τό ταξείδι πού έκανε στην Τουρκοκρατημένη άσούη 'Ελλάδα. Μερικά κομμάτια από τήν περιγραφή αΐτή είνε πολύ περίεργα :

«... 'Επλέμε γιάλό-γιάλό τήν παρλιά τού Πειραιώς, γράφει ό Κωνσ, χωρίς να βλέπομε κανένα σημείο ζωής. Ότε βάρακα φανότανε, ούτε άνθρώποι, ούτε ζώο κανένα. Βαθειά σιωπή παντού, σάν να ήταν όλότελα έρημη και άκατοίκητη ή γή εκείνη. Στο βάθος τού μικρού κόλπου άστρολογούσαν τά έρείκια τής Μονής τού 'Αγίου Σπυρίδωνος, πού είχε καταστραφή τόσα τελευταία. 'Εξάφην, τρεις Τούρκοι στρατιώται βγαίνουν από ένα κανονιστάσιο, χτισμένο δεξιά, στό λόφο τής Μουνυχίας και κατιροφίζουν γλήγορα πρός εμάς. Στο καιά μας είχαμε τρεις 'Υδαίους ναυτές κ' έναν 'Αθηναίο διερχομένα. 'Επερμέναμε λοιπόν μέ άνωτομησηά να ίδομε πώς θά ύπεδέχοντο οι Τούρκοι τούς 'Ελληνες, μέ τούς όποιους ήσαν όί εμπόλεμη κατάσταση...

»Όταν οι Τούρκοι προχώρησαν άρκετά, όποτε ή φωνή να μπορέ ήνά τράση καθαρά ως αύτους, ό διερχομενός μας τούς φώναζε ότι έπιθυμούσαμε να μιλήσουμε στόν 'Αγά... Συγχρόνως, ένώ ή βάρακα μας έλεύρισε στή στεριά, ό διερχομενός μας πήδησε έξω, μαζί μ' έναν από μας και προχώρησε στόν προμαχώνα, παρακολουθούμενος από έναν 'Αλβανό... Στο μεταξύ αΐτό, οι δεξ ή δεξ (Τούρκοι ίσπεis) πέρασαν κοντά μας καλπάζοντες και παρακολουθούμενοι άπ' όλόκληρο κοπάδι σκόλων, χωρίς να γυρίσουν να μάς κιντήξουν...

»'Υστερ' από μισή ώρα, ό διερχομενός γήγοσε φέροντας ενόχρητους ελθίσεις. 'Ο 'Αγας μάς έπέτρεπε τήν έξοδο και μάλιστα θά μάς έστειλε και όλογο, γιά να μεταφέρει τά πράγματά μάς στάς 'Αθήνας.

»Στό μεταξύ, έπήγαμε ν' αναλαυθώμε κάτω από τούς θόλους τού Μοναστηριού. Στρατιώτες άλήτες περνούσαν κοντά μας, έστέκοντο και μάς κιντήζαν περιεργα. 'Ηταν σχεδόν γυμνοί, άγριοι και πειναλέοι. 'Ερωτοτροπούσαν μέ τά τρώφιά μάς και στό τέλος ριχτήκαν και μάς τά πήσαν! 'Ενας νέος Αιγύτιος στρατιώτης έβαλε τό στόμα του στην κάνουλα ενός μικρού βαρελιού μέ ρουμί, ήπιε μπόλικο και έπεσε χάμω άναίσθητος από τό μεθύσι... Οι Τούρκοι αΐτοι έκαναν σάν τρελλοί, Πυροβολούσαν κατά τών πετρώδ, ή κατά τής θαλάσσης κ' έπειτα ξαναγύριζαν να καθίσουν κοντά μας άβρονοι, άκίνητοι. 'Όταν κανένας από τούς ναυτές έφθνε τίποτε από τό βάρακα μας στή στεριά, ήταν περιτρώως, και μόνον όταν ξαναγύριζε στή βάρακα ξαναβρίσκει τό θάρρος του... 'Ενας από τούς 'Υδαίους μάς, πού καταλάβαινε Τούρκικά, μάς ειπε ότι οι Τούρκοι έλεγαν μεταξύ τούς πώς είμαστε κατ'άσκοποι και ότι έπρεπε να μάς άποκαταλείουν! Στην κρίσιμη εκείνη στιγμή, έφτασε ή συνοδεία πού μάς είχε ύποσχεθή ό Τούρκος διοικητής τών 'Αθηνών, ό 'Αγας. 'Εφορώσαμε τότε επάνω σ' όλογο τις άποσκενές μας. 'Η βάρακα μας άπεμακρύνθη από τήν παραλία, εκτός βολής πυροβόλου, περριμένοντας άνάκτω στό λιμάνι τήν έπιστροφήν μας. Και ξαναήναμε περξή κάτω από φλογερότατον ήλιο...

»'Υστερ' από λίγα λεπτά είδαμε τα πρώτα ίχνη τών περιηγητών μακρών τειχών... Πού και πού άπαντούσαμε τά χαρακώματα πού κατασκεύασαν οι 'Ελληνες στην άκρη εκείνη ένστρατιά τους, όπου έσοκώθη και ό Καραϊσκάκης... Σε κάθε βήμα, κορμιοί δέντρων περριμένω και μουσικιμένω εμπόδιζαν τό δρόμο μας. 'Αλλά τών ενόχρησε τό δρόμο αΐτό, σπληώνοντες τό βλέμμα στούς στίλους τών Προπυλαίων και τού 'Ερεχθειού, πού άσπρίζαν μέσ' από τά φύλλοματά...

»'Ο οδηγός μας 'Αλβανός, καλπάζοντας μπροστά από μάς, έπυροβολούσε κάθε τόσο στόν άέρα. Τότε

μερικοί Τούρκοι πού κομάντουσαν μέσα σε κάτι ψηλά αγριόχορτα, ξυπολούσαν ταρταμένιοι και άρπαζαν τά δαλα τους...

»Μετά μιά ώρα έβγήκαμε από τών 'Ελαιώνα, εμπιραχίσε σε όμαλή πεδιάδα και έφτάσαμε στην 'Αθήνα, πού μοιάζει σήμερα μ' ένα μεγάλο τάφο.

»'Εκατεβήκαμε στο κατώτερο μέρος τής πόλεως και έπροχωρήσαμε σε μιά στενή έκσοδο, πού άποτελούσε τήν 'Αγορά. Στις δυο πλευρές τού δρόμου έκτείνοντα όριζόμενος κλάδοι δέντρων, πού ή σκιά τους κατεβάνει παχιά επάνω σε λάκκους γιαιώτους μαύρο βούγκο. Μερικοί γλωμοί άνθρώποι, όπλισμένοι σάν άστακοί, κάθοντα κατά γής και τρώνε γήσοφι. 'Αλλοι παίζουν τάβλι, ή τσαρουντίν ένα άπελπιστικότατο όργανο, πού τό όνομάουν μουζούφι. 'Ομιλο: δούλων γυναικών, τις όποιες μόνες άφησαν στην πόλι οι Τούρκοι. στέκοντα όρθές, σκεπασμένες μ' ένα είδος πέλλου, όπως ό χορός τών 'Ιεστίδων. 'Η καταθλιπτική σιγή μόλις διακόπτεται από τόν άτυχο και ρινόφθογο ήχο τής άσχομαντούρας μάς... στρατιωτικής μουσικής! Κοικουβάγιες, τυφλωμένες από τόν ήλιο, χτυπούν μέ τις βαρετές φτεροτές τους τούς τοίχους ενός βυζαντινού ναού. Στην κορυφή ενός μαραξέ, μιά οικογένεια πελαργών λουφαζει μέσα στή φωλιά της. Χουρμαδίες τής 'Αφρικής, πού σού κάνουν έκπληξη γιά τήν άντίθεση μέσα στή χώρα αΐτή τού Κέρκυρος, ελαιώνοντο τό θέαμα τής έρημώσεως...

»Σταβήκαμε μπροστά στην λόρτα τού στρατιωτικού διοικητού, τού πρώτου άρχοντος τών σημερινών 'Αθηνών. Βρήκαμε τόν διάδοχο αυτών τού Περιεκλέους στοργυλοκαθισμένο σε μιά ψάθα, στή γωνία ενός τούριου, σε μιά έξωτερική στεριά. Οι χαρακτηριστές τής μορφής τού είχαν αϊλακωθεί από μακρούς κόπους. 'Η έκφρασίς του ήταν άγρια. 'Ο 'Αγας φανόταν ως έξήντα ετών. Είχε λάβει μέρος στούς Αιγυπτιακούς πολέμους. Μάς δέχτηκε μέ ψυχρότητα και ούτε μάς έρώτησε καν ποιο είμεθα, από πού έρχόμεθα και τί θέλομε. Είχαμε μάθει τήν παράδοση μονομαχία τού 'Οθωμανού αΐτουό άξιωματούχου, να διηγείτα πώς έπολέμησε και πώς κατετρόπισε τόν... Μέγαν Ναπολέοντα κοντά στις Πυραμίδες. 'Επομένως έτοιμαστήκαμε να ύποστούμε καρτερικά τήν ύπόμνηση τής ήττης μας εκείνης. Ειτύχως ό 'Αγας δέν όμύλησε γιά τούς θράμους του. Μάς έρώτησε μέ προσποιητή άδιαφορία γιά τά σχέδια τού Καποδιστρια, γιά τόν αριθμό τών 'Ελληνικών φρουρών, γιά τις έτοιμασίες τών 'Ελλήνων. 'Εκαμιάνουμε ότι δέν έξορι τήν άλωσι τής Ναυτάκτου από τούς 'Ελληνες. 'Επειτα, άποτόμο, άρχισε να βρίζη έναν 'Αγγλο πλοίαρχο, ό όποιος είχε άποπειραθή να μετακομίση άπ' τήν 'Αθήνα ένα δαλίμα στην φρεγάτα του και τόν όποιον έδιώξε μέ κλωτσιές, όπως έλεγε...

»'Αγούτρω έμάθαμε γιάτί ό 'Αγας έφρόντιζε τόσο γιά τά μάμαρα του Φειδιού. 'Η άλήθεια είνε ότι, δύο μέρες πρό τής άφιξέως μάς, ό λαός είχε στασιασει και λίγο έλειψε να λιθοβολήσιν δυό «Φεράγκους», γιάτί άγόραζαν και μετέφεραν μακρὰ άπ' τήν 'Ελλάδα τις άρχαυότητες.

»'Ο 'Αγας σιγά-σιγά κατατραυβήθηκε και μάς έδωσε τήν άδεια να μείνομε δυό μέρες στην πόλι, μέ τή συμφωνία να μην άγγίσομε καμιά άρχαία πέτρα. Μετά, τούτο άποκαρτήσαμε τό δεσμοφυλάκα έξέινον τών 'Αθηνών και φύγαμε.

»Στό δρόμο συναντηθήκαμε μέ δυό Γάλλους γιατρούς τής Τουρκικής φρουράς. Μάς ώδήγησαν στο σπίτι ενός 'Αομένη, βοηθού τού, γιά ν' αναλαυθώμε. 'Εστεροίντο τα πάντα. Δέν είχαν ούτε νυστέρια... Σινδροβόνταν από δυό στρατιώτες, πού περισσότερο τούς κατασκοπέπαν, παρά τούς ίατρούστομα. 'Οχι μόνο μόνον δέν τούς έδιναν, άλλ' ούτε ψωμί. 'Ο ένας άπ' αΐτούς μόλις είχε γιατρευθή από παραφροσινή και μάλιστα τόσο έντονη, πού ό άλλος, ό συνάδελφός του, είχε αναγκασθή να τόν έχη δεμένο χροποδάρα!... Και όμιοι οι Τούρκοι τών κρατούσαν στάς 'Αθήνας, γιά να γιατρέψιν τούς στρατιώτες τους!... »Οι δυό Γάλλοι γιατροί μάς διηγήθηκαν πολλά

και περιέργω. Βαθεία έντυπια μου έκαναν τὰ θρηωδὴ βασανιστήρια, εὐὰ τὸ ὅτι οἱ Ἁγῶν, μπροστὰ στοὺς δυὸ αὐτοὺς ἐπισημοὺς, ἐλά-
ζε ὑποβαλεῖ ἕναν Ἑλληνα αἰχμάλωτο. Τὸν ἔγδαρον ζωντανό, ἀπὸ
τὸ κεφάλι ὡς στὰ πόδια. «Επειτα ποὺ ἔμπηξαν ἕνα τσεγκέλι στὸ
στῆθος, κ' ἔτσι τὸν ἐκρέμασαν σὲ μιὰ ἐλιά. Ἔζησε μιὰ δολόκληρη
μέρα... Ἀπὸ ἄλλη πηγή ἔμαθα ὅτι ἕνας γιατρός, Γάλλος φιλέλληνας,
ἔπεσε αἰχμάλωτος στὴ χεῖρα ἀτάκτων Ἀλβανῶν, στὸν Πειραιά, ὅ-
που υπέφερε πολλοὺς ἔξουτελισμούς. Οἱ Ἀλβανοὶ τὸν ἐκοροῦιδεσαν
γιὰ τὴν λαχυσταρία του καὶ στὸ τέλος τὸν ἔδεσαν σ' ἕνα δέντρο καὶ
τὸν ἐχρησιμοποίησαν γιὰ σημάδι. Τὸν ἐτουφεκίζαν δολόκληρες ὄρες!
Καὶ ἄφρησαν τὸ πᾶμα του ἐκεῖ!...»

«Τὸ πρῶτο μνημεῖο ποὺ εἶδα μπαίνοντας στὴν πόλι, συνεχίζει ὁ
Κινεὺ, δεξιὰ τοῦ δρόμου κ' ἔπᾶνο σὲ μικρὸ ἴσχυομα, εἶνε τὸ Θησεῖο.
Μιὰ ἀπὸ τὶς κολώνες του χτυπήθηκε ἀπὸ σφαῖρα κανονιοῦ, ἄλλη ἀπὸ
κερανοῦ. Βοήθηκε ὅμως κάποιο εὐλαβητικὸ χεῖρι καὶ περιώρισε τὴ δεύ-
τερη αὐτὴ κολώνη μὲ σιδερένια στεφάνη... Ἐξήτιστα τ' ἀνάγλυφα
ποὺ εἶνε εὐὰς μετωπίας του. Εἶνε ἀκρωτηριασμένα, ὅπως σὰ χρόνια
τοῦ Στουάρτ καὶ τοῦ Δοδόουτ. Τ' ἀνάγλυφα αὐτὸ ιστορικῶς ἔχουν
τὴν ἀξίαν ὅτι παρουσιάζουν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ συνδυασμὸ τῶν ἀ-
θῶνων τοῦ Ἡρακλέους μὲ τοὺς περὶ Θησεῖος μύθους. Μᾶς ἔδειξαν ἐ-
κεῖ κοντὰ ἕνα ἀγάλμα, ποὺ τὸ εἶχαν τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες βγάλει ἀπὸ τὴ
ἔρειπα: ἕνας κολοσσισαῖος κορμὸς ποὺ τελειώνει σὲ οὐρὰ φαιοῦ.
ἕνα εἶδος Τριτωνος. Πιὺ πέρα εἶδαμε ἕνα ἀνάγλυφο μὸλις βγαλ-
μένο ἀπὸ τὴ γῆ. Παριστᾶνε κλάδο ἐλιάς μ' ἕνα φεῖδι γύρω. Στὴ
βιζαντινὴ τέχνη ἐξοικονεῖται τὸ συμβολικὸ δέντρο τοῦ Μωυσεῶς...»

«Κατεβαίνοντας δεξιὰ, ἐπεράσαμε κάτω ἀπὸ μιὰ Δωρικὴ πύλη,
στὴν κορυφὴ τῆς ὁποίας μιὰ οικογένεια πελαγοῶν εἶχε χτίσει τὴν κα-
τοικία της. Εἶνε ἡ λεγομένη Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ. Μόλις
ἄρχισα ν' ἀντιγράφο μιὰ σχετικὴ ἐπιγραφή, δέχτηκα ἄξαφνα λιθο-
βολισμὸ ἀπὸ στρατιώτες, τοὺς ἀποίους ὡς στὴ στιγμή ἐκείνη δὲν εἶχα
ἰδῆ. Τὰ λιθάκια πέφτανε σὰ χαλάς κατ' ἔπᾶνο
μου καὶ θὰ μὲ σκότωναν δίχως ἄλλο, ἂν δὲν ἦ-
μιον γερός στὰ πόδια. Ἐτρέξα λοιπὸν πρὸς τὸ
μέρος τῶν συντρόφων μου, τοὺς ὁποίους βόηκα ὀ-
πέναντι ἐνὸς ψηλοῦ τοῖχου, ἔπᾶνο στὸν ὁποῖον διε-
γυράροντο ἐπὶ κολώνες Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ.
Κατ' ἄλλους εἶνε ὁ ναὸς τοῦ Ὀμηκίου Διὸς, κατ'
ἄλλους ὁ λεγόμενος Παρθενὸν τοῦ Ἀδριανοῦ...»

«Ὁ ἥλιος ἔβασιλευε. Ἐγυρῶσαμε πρὸς τὴν Ἀγορὰ
γιὰ νὰ ἰσπεύσομε. Ἐπεράσαμε ἕναν πλατὺ τόπο
ἀνεμοῦσα τοῦ ἀρχαίου Κολυττοῦ καὶ τοῦ Πρωτα-
νεῖου καὶ τριγυρισμένοι ἀπὸ παντοῦ, σὰν στρατιώτες ἀγρίων ἀπὸ
καλῖδες φτιαγμένους ἀπὸ χυμὰ καὶ κλάδους. Εἶδαμε νὰ βγαίνουν
ἀπ' αὐτὲς μερικὸ Ἑλληνες χωρικοὶ, στοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται νὰ
μείνουν ἐκεῖ, ἰσὸ τὸν ὄρον νὰ καλλιγεύουν τὰ γύρω χωράφια... Δρο-
σερὸ ἀεράκι φυσοῦσε ἀπὸ τὴ θάλασσα. Μὲς' ἀπὸ τὰ κινούμενα στά-
ζα εἶδαμε τοὺς στυλοὺς τοῦ Ὀμηκίου Διὸς. Ἀνεμῶς ἀπὸ τὶς ἀ-
γροτικὰ ζωγραφιὰς ποὺ τοὺς τριγυρίζουν, οἱ στυλοὶ αὐτοὶ μοιάζουν
μὲ πλώρια μαρμαρίνα φυτὰ, τὰ ὁποῖα κάποιοι σέλιος θεριστὴς ἐλη-
γομένης νὰ θερίσει. Ἐφτάσαμε κοντὰ τοὺς καὶ μετρήσαμε δεκαεφτεῖς,
ἔνομηνοὺς μ' ἐπιστήλια. Τρεῖς ἄλλες στεκόταν χωρισμένες, νοτιοδυ-
τικὰ. Σὲ ἀνάστητος ἀνθρώπου, οἱ Τοῦρκοι ἔστασαν τὶς ραβδιστές
τοὺς γιὰ νὰ τὶς κἀνουν ἀδόστη... Ὁ ναὸς αὐτός, κατὰ τὴν ἀρ-
χαῖότητα, ἦταν ὁ μεγαλύτερος σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἐπᾶνο σὲ βά-
θος εἶχε χρυσεφάντινο ἀγάλμα τὸν Διὸς ἴσο μὲ τοὺς κολοσσοὺς τῆς
Ρόδου καὶ τῆς Ρώμης. Ἐπὶ αὐτὸς ἐχειροσθῆκαν γιὰ νὰ τελειωθῆ
τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ μνημεῖο καὶ ἀποτελεῖ πιστὴ εἰκόνα τοῦ βίου
τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ παλαιὸς ναὸς ἐθμελιώθη ἀπὸ τὸν Δευκα-
λίωνα, χτίστηκε ἀπὸ τὸν Πεισιδάρτο, διεκοσμήθη ἀπὸ τοὺς βασι-
λεῖς τῆς Μακεδονίας καὶ τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐληληθη
ἀπὸ τὸν Σῦλα, ἐγκαινιάσθη ἀπὸ τὸν Αἰγούστο, συντελεσθῆ ἐπὶ
τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδριανοῦ!... Εἶνε ἡ ζωντανὴ παράστασις τῆς ἱστο-
ρίας τοῦ πνεύματος τῶν Ἑλληνικῶν φιλοῶν... Φαίνεται ὅτι ὁ λαὸς
σημαδεῖ τὰ ἔρειπια αὐτὰ. ἕνας Ἀθηναῖος θύβλος διηγεῖται διὰ
τὸν καιρὸ ποὺ γκεμίστηρε ἕνας ἀπὸ τοὺς στυλοὺς αὐτοῦ—πρὸ ὀλί-
γων ἐτῶν—ὁ ρ α γ ι ἄ δ ε ς ποὺ κατοικοῦσαν στὶς γύρω καλῖδες ἐ-
νόμιον διὰ κάθε βράδυ ἀκονῶν μακροσφουτος στεναγμοὺς καὶ
παρῶνα νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὰ μάμαρα ἐκεῖνα. Καὶ ἡ λύπη τοῦ λαοῦ
γιὰ τὸ πέμοιο τῆς κολώνης ἦταν τόση, ὅστε ἡ Τουρκικὴ ἀρχὴ ἔ-

«Ὅσο ἐπλησίαζε ἡ ἀρχὴ τῆς ἡμέρας τῆς Ἀθη-
νας, κάθε ζωγραφιά, ποὺ ἡ τύχη μου παρουσίαζε,
μου γινόταν πολὺτιμη. Λίγο πὺ πέρα ἀπὸ ἀντίπαση
ἕνα Σῶμα ἱπποῦ. Τ' ἄλλα ἐπιτίοντο στὰ νερά
τοῦ Ἰλισσοῦ, ἐνῶ οἱ ἄντρες, καθισμένοι στὰ χόρ-
τα, εἶχαν τὶς πλάτες γυρισμένες πρὸς ἑμᾶς. Ἐ-
περάσαμε μὲ δυσκολία τὸν βάλτου ποὺ σχηματι-
ζοῦντα στὸ βάθος τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τὰ ρεμάτα
τοῦ Αἰγᾶλεο.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΜΠΟΥΚΕΤΟΥ»

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΞΥΠΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

«Ὁ Φραγκίσκος ὁ Α' καὶ ὁ καλόγηρος. Μιὰ πετυχημένη ριζιὰ
καὶ μιὰ πιὸ ἐπιτυχημένη ἀπάντησις. — «Ἐγὼ κέρφι νὰ σφᾶ-
ζῶ ἕναν παπὰ!... Δυστυχῶς ἦταν διάκος! Ἡ ἐτοιμότης
τοῦ Μπροντιεῖ, κλπ.

«Ὁ Φραγκίσκος ὁ Α' τῆς Γαλλίας, παίζοντας μιὰ μέρα σὲ πῶμα (ἕνα
εἶδος τέχνης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης), ἔκαλεσε ἕναν περαστικὸ καλόγερο
νὰ τοῦ ριζῆ τὴ σφαῖρα. Ὁ καλόγηρος ὑπάκουσε, στήθηκε ἀντικεῖν
στὸ βασιλεῖα καὶ τοῦ ἔριξε τὴ σφαῖρα μὲ μεγάλη εὐδειξιοτήτα.

— Μπράβο! ἀνέκραξε τότε ὁ Φραγκίσκος. Ἰδοὺ μιὰ πρώτης τά-
ξεως καλογεριστικὴ ριζιὰ!

— Θὰ μπορούσε νὰ ἦταν καί... ἡ γουρμενικὴ, ἀρκεῖ νὰ τὸ ἦ-
θελε ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης! ἀπάντησε ὁ τετραπλάτος καλόγερος.

Ὁ Φραγκίσκος ἐνθουσιαστικῶς τόσο πολὺ μὲ τὴν ἔξυπνη αὐτὴ ἀ-
πάντησι, ὅστε διόρισε ἄμισος τὸν καλόγερο ἠγούμενο.

ἕνας μεθυσμένος σπαθοφόρος συνάντησε μιὰ μέρα στὸ δρόμο
ἕνα νεαρὸ κληρικό.

— Καλὰ ποὺ σὲ εἶδα! τοῦ εἶπε σύροντας τὸ σπαθὶ του. Ἐγὼ
κέρφι σήμερα νὰ σφᾶζῶ ἕναν παπὰ!...

— Εἶσαι ἄντρος, φίλε μου, τοῦ ἀπάντησε μὲ μεγάλη ἐτοιμότητα
ὁ κληρικός. Δὲν εἶμαι παπὰς, ἀλλὰ διάκος!...

Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ ἔσωσε τὸν κληρικό. Ὁ σπαθοφόρος τὴν βῆκε
τόσο ἔξυπνη, ὅστε ἐσαρκώσθηκε στὰ γέλια καὶ ἀποκαμνήθηκε χω-
ρὶς νὰ τὸν κακοποιήσῃ.

Ἐδίδετο κάποτε στὸ Παρισινὸ «Θέατρο Βαριε-
τῆ» ἡ προεμίρα ἐνὸς νεοῦ ἔργου, τοῦ ὁποῖου ἀπὸ
τὴν ἀρχή, ἡ ἐπιτυχία φαινόταν ἀμφίβολη. Ἡ δευ-
τέρα πράξις ἐλάμβανε χώραν μέσα σὲ μιὰ κω-
μικὰ ἀρχοντικῶ σπιτιῷ, τὴν ὥρα ποὺ οἱ ὑπηρετῆς
ἐκάθητο γιὰ νὰ γευματίουν.

Μόλις οἱ ἠθολοὶ ποὺ ὑπέδιντο τοὺς ὑπηρε-
τῆς ἐκάθισαν στὸ τραπέζι καὶ ἄρχισαν νὰ τρώνε,
ἀκούοντας ἔξαφνα ἀπὸ τὸ ἕτερόν ἕνα σφῆγμα.

Τότε ὁ διάκος ἠθοπος Μπροντιεῖ, ποὺ πρωτα-
γωνιστοῦσε στὸ ἔργο αὐτό, χωρὶς διόλου νὰ τὰ χάσῃ, ἐστράφη στὸν
διπλανὸ τὸν ἠθοποῦ καὶ τοῦ εἶπε δυνατὰ:

— Κλείσε σὲ παρακαλῶ αὐτὸ τὸ παράθυρο. Δὲν ἀκούς πῶς...
σφριζεῖ ὁ ἀνεμῶς;

Ἡ ἐτοιμότης αὐτῆ τοῦ πρωταγωνιστοῦ ἔσωσε τὴν κατάστασι.
Καὶ κανένας θεατῆς δὲν ἐτόλμησε νὰ ξανασφριζῆ μέχρι τοῦ τέλους
τῆς παραστάσεως.

«Ἡ βάρκα ποὺ μᾶς ἐπερίμενε στὴ μέση τοῦ λιμανιοῦ, ἐπλησίαζε
πρὸς τὴν ξηρὰ... Ἐμπήκαμε στὸ καιὶα μας. Ὁ ἀνεμῶς ἦταν δυνα-
τὸς κ' ἐμπόδιζε τὸ ταξίδι. Ἀναγκάσθηκα νὰ μαζέψω τὰ πανιά.
Οἱ ναῦτες ἐπρότειναν νὰ βάλουμε πλώρη κατὰ τὴν Σαλαμίνα. Ἄλλ'
ἀντὶ νὰ γίνῃ αὐτό, ὁ ἀνεμῶς μᾶς ἐφορῶσε στὸ μικρὸ νησάκι, στὴν
Ψυττάλεια. Εἶνε ξηρὴ, χωρὶς ἴχνος βλαστήσεως, καὶ τὸ σχῆμα της
εἶνε ὅμοιο μὲ καθοδὴν χελώνας. Κατὰ τὶς δέκα τὴ νύχτα βόηκαμε
ἕνα λιμανάκι τῆς Ψυττάλειας, μέσα στοὺς βράχους, ὅπου ἀράξαμε
γιὰ νὰ περάσουμε τὴ νύχτα. Τότε ἀκριβῶς βροσκόμαστε στὸ κέντρο
τῆς ναυμαχίας τοῦ Ἐξέρη. Στὸ νησάκι αὐτὸ παρετάχτηκαν, πρὸ τῆς
μάχης, οἱ τετρακόσιοι βάρβαροι, τοὺς ὁποίους ἐξολόθρευσε ὁ Ἀρι-
στείδης... Τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἡ Ἑλλάς, ἡ μητέρα τῶν Ἑθῶν, ἐξε-
τέλεσε τὸ ἔργο τῆς μεγαλῆς τῆς ἀποστολῆς. Ὅταν ἡ τριηρὴς τοῦ
Μεγάλου Βασιλέως ἀρχισα νὰ συντριβῆται ἐπάνω στους βράχους
τῆς Ψυττάλειας καὶ ἡ τρικυμία ἐκατάβινε ἀθρόους τοὺς Πέρσες, γί-
νησε περὶ ὀλοφάνερο τὸ ἡ χωρῆμα τοῦ κόσμου ἀνῆκε στὴν Ἑ-
λλάδα! Καὶ ἐνῶ ὁ Ἀσιατικὸς κολοσσὸς ἀκρωτηριασμένος, συντρι-
μένος, ἐξαναγύριζε στὸ βάθος τῶν βαρβαρικῶν τῶν ναῶν, ὁ Σοφο-
κλῆς, νεανίσκος ἀκόμη τότε, ἠμολογοῦσε στὸ ἀντικρινὸ ἀκρωτήριο,
ὡς ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ τῶν ἐρηθῶν, τὴν δόξα τῆς Πατρίδος του!
«Ἡ νύχτα αὐτὴ ἦταν ἡ φωρῶτερη ποὺ εἶδα στὴν Ἑλλάδα. Κα-
νένα ἀστρο δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν. Ὁ βράχος μᾶς ἐφορ-
φίλαγε ἀπὸ τὰ κῆματα, ποὺ ἔφταναν ἡσυχὰ ὡς ἑμᾶς. ἕνας
ναῦτης ἐσινογματοῦδοῦσε ἐνα παρασυνετικὸ τρα-
γοῦδι, σὰν ἀδύνατο στεναγμὸ ἀνεμῶν. Ἄλλοι
μᾶζε κωμῆματα... Κοιρασμένοι ἀπὸ τοὺς κόπους,
ἀφροῦ ἀνειροπολοῦσα καὶ πάλι τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν
ἐρημωσι τῆς χώρας αὐτῆς, ἐσκεπαστικὰ μὲ τὴν
κάπτα μου καὶ ἀπεκοιμήθηκα, ἀκοιμητώντας ἐπᾶ-
νο στὸ κατάφυτ κ' ἔχοντας τὴ Μεγάλῃ Ἀρκο
σχεδὸν ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου.

